

Komentarz do informacji o występowaniu niećwierka puklerzówki *Cyrtaspis scutata* (CHARPENTIER, 1825) (Orthoptera: Tettigoniidae) w Polsce

Commentary on the occurrence of the shielded oak bush-cricket *Cyrtaspis scutata* (CHARPENTIER, 1825) (Orthoptera: Tettigoniidae) in Poland

Przemysław ŻURAWLEW

Projekt Orthoptera Polski, Żbiki 45, 63-304 Czermin, Polska, e-mail: grusleon@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8043-7883

ABSTRACT. This study analysed data on the presence of the grasshopper *Cyrtaspis scutata* in Poland. This southern European species was first recorded in the palm house of the botanical garden in Poznań (western Poland) before 1926. Despite the current great interest in Orthoptera insects in Poland, 100 years after this species was discovered, no further information about it has emerged. The data clearly indicate that this species was introduced to Poland only incidentally, and the form of the information provided does not allow the species to be recognised as a synanthropic greenhouse insect. It should therefore be removed from the national Orthoptera list. The species should only be treated as an alien species that occurred in Poland in the past.

KEY WORDS: palm house, botanical garden, mediterranean species, synanthropic species.

Niećwierk puklerzówka *Cyrtaspis scutata* (CHARPENTIER, 1825) jest pasikonikiem naturalnie występującym na obszarze od południowej Hiszpanii, rozciągającym się wzdłuż wybrzeża Portugalii, północnej Hiszpanii i zachodniej Francji, natomiast w regionie Morza Śródziemnego zasiedla obszar od Pirenejów, poprzez południową Francję i Włochy, Chorwację aż po Czarnogórę. Występuje również na Azorach i w Algierii (BELLMANN i in. 2019, IVKOVIĆ i HORVAT 2021, iNaturalist 2025). Zasiedla różnego rodzaju lasy, głównie ich skraje, a także żywopłoty i zakrzaczone łąki. Gatunek trudno wykrywalny, głos samców można usłyszeć z odległości zaledwie kilku metrów, dlatego najlepszą metodą na ich wykrycie jest użycie detektora ultradźwiękowego (BELLMANN i in. 2019, ODÉ i BRUIJN 2019, Ryc. 1, 2).

Na obszarze Polski gatunek ten podawany był tylko z ogrodu botanicznego w Poznaniu, gdzie miał występować od szeregu lat na palmach (SZULCZEWSKI 1926). Informacja ta była następnie podawana przez kolejnych autorów, przy czym doprecyzowano, że chodziło o palmiarnię (powstała w roku 1910) usytuowaną w parku Wilsona lub ogólnie informowano o występowaniu w poznańskich cieplarniach parku Wilsona lub ogrodu botanicznego (SZELIGA-MIERZEYEWski 1928, MOSZYŃSKI i URBAŃSKI 1932, URBAŃSKI 1950b, BAZYLUK 1956).

W „Katalogu Fauny Polski” autorzy potraktowali *C. scutata* jako „synantropa cieplarnianego”, którego obecności w ostatnich dziesięcioleciach nie potwierdzono. Sugerowano wtedy, że może być sporadycznym imigrantem i należy go skreślić z listy gatunków krajowych (BAZYLUK i LIANA 2000). Niemniej nadal figurował na liście prostoskrzydłych Polski (LIANA 2007).

Pomimo aktualnie dużego zainteresowania owadami prostoskrzydłymi (ŻURAWLEW i in. 2025), wykazywaniem nowych dla krajowej fauny gatunków (JARČUŠKA i in. 2015, KRIŠTÍN i in. 2019, CZYŻEWSKI i GUZIK 2022, GUZIK i GUZIK 2024, GUZIK i in. 2024), a także stwierdzeniami gatunków zawlekanych z południowej Europy czy Afryki (ŻURAWLEW i in. 2020, ŻURAWLEW i CZEZOR 2025, ŻURAWLEW i KOTENKO 2025) – po upływie 100 lat od opublikowania pracy SZULCZEWSKIEGO (1926), nie pojawiły się żadne inne informacje o *C. scutata* z obszaru Polski. Nawet podczas intensywnych badań w latach 1929-1933 nad fauną poznańskich cieplarni, w tym szczególnie tej w parku Wilsona oraz cieplarni ogrodów botanicznych Krakowa i Warszawy, nie stwierdzono gatunku ponownie (URBAŃSKI 1950a).

Podane powyżej informacje, wyraźnie świadczą tylko o incydentalnym zawleczeniu tego gatunku do palmiarni w Poznaniu, a ogólnikowa forma podanych

informacji (brak dokładnych dat, szczególnie lat, gdy gatunek wykazywano, liczby notowanych osobników, ich płci, a także czy doszło do ich rozwoju), nie pozwala na uznanie gatunku jako synantropa cieplarnianego i należy go skreślić z listy krajowych

prostoskrzydłych (BAZYLUK i LIANA 2000, ŻURAWLEW i in. 2025). Niećwierka puklerzówkę słusznie zatem należy traktować jedynie jako gatunek obcy, który tylko w przeszłości występował w Polsce (GŁOWACIŃSKI i in. 2012).

Ryc. 1. Niećwierk puklerzówka *Cyrtaspis scutata*, samica, październik 2021, Pješćana Uvala (Chorwacja). Fot. R. VLK.

Fig. 1. Shielded oak bush-cricket *Cyrtaspis scutata*, female, October 2021, Pješćana Uvala (Croatia). Photo R. VLK.

Ryc. 2. Niećwierk puklerzówka *Cyrtaspis scutata*, samiec, czerwiec 2015, wyhodowany z nimfy złowionej w Ankaran (Słowenia). Fot. R. VLK.

Fig. 2. Shielded oak bush-cricket *Cyrtaspis scutata*, male, Juni 2015, bred from a nymph caught in Ankaran (Slovenia), Photo R. VLK.

Cyrtaspis scutata nie wykazuje ekspansji terytorialnej, nie znaleziono również informacji o jego występowaniu w innych palmiarniach czy cieplarniach na terenie Europy (ODÉ i BRUIJN 2019, KULESSA i in. 2023, iNaturalist 2025). Nieoczekiwanie jednak w latach 2016–2019 odkryto populację tego gatunku w parku w Amersfoort w Holandii, gdzie gatunek wcześniej musiał zostać zawleczony np. z sadzonkami roślin. Dorosłe osobniki notowano tam od września do stycznia, co zgodne jest z fenologią gatunku (ODÉ i BRUIJN 2019). Ponadto w grudniu 2018 jedną samicę zanotowano w Pöggstall w północnej Austrii (iNaturalist 2025).

Warto wspomnieć, że aktualnie jedynym krajowym gatunkiem należącym do prostoskrzydłych, którego można uznać za typowego synantropa cieplarnianego, jest znany z nielicznych stanowisk – śpieszek cieplarniany *Tachycines asynamorus* ADELUNG, 1902 (ŻURAWLEW i in. 2022).

Podziękowania

Seweryn GROBELNY (Poznań) pomógł zdobyć trudno dostępną literaturę, a Robert VLK udostępnił zdjęcia gatunku.

PIŚMIENNICTWO

- BAZYLUK W. 1956. Prostoskrzydłe – Orthoptera (Saltatoria). Klucze do oznaczania owadów Polski, **11**: 1-166.
- BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe Orthoptera. Katalog Fauny Polski, **17** (2): 1-156.
- BELLMANN H., RUTSCHMANN F., ROESTI CH., HOCHKIRCH A. 2019. Der Kosmos Heuschrecken – führer Franckh-Kosmos Verlags-GmbH & Co. KG, Stuttgart, 431 pp.
- CZYŻEWSKI SZ., GUZIK P. 2022. *Isophya modesta* FRIVALDSZKY, 1868 (Orthoptera: Tettigoniidae): a new bush-cricket in Poland. Fragmenta Faunistica, **65** (1): 85-94. DOI 10.3161/00159301FF2022.65.1.085
- GŁOWACIŃSKI Z., OKARMA H., PAWŁOWSKI J., SOLARZ W. (red.). 2012. Gatunki obce w faunie Polski. Wyd. internetowe. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie.
- GUZIK W., GUZIK P. 2024. *Platycleis affinis* FIEBER, 1853 (Orthoptera: Tettigoniidae) – nowy gatunek pasikonika w faunie Polski. Acta entomologica silesiana, **32** (online 010): 1-3. doi.org/10.5281/zenodo.13317948
- GUZIK W., GUZIK P., BRODACKI M., MAZGAJ S., SMOCZYŃSKI S., MAZURKIEWICZ T. 2024. *PHANEROPTERA nana* FIEBER, 1853 (Orthoptera: Tettigoniidae) – a new species of bush-cricket in Poland. Fragmenta Faunistica, **68** (1): 11-26. DOI 10.3161/00159301FF2025.68.1.02
- iNaturalist 2025. <https://www.inaturalist.org/taxa/567531-Cyrtaspis-scutata> [dostęp: 27.12.2025]
- IVKOVIĆ S., HORVAT L. 2021. First records of *Natula averni* (COSTA, 1855) and *Cyrtaspis scutata* (CHARPENTIER, 1825) in Montenegro. Articulata, **36**: 169-172.
- JARČUŠKA B., KAŃUCH P., KRIŠTÍN A. 2015. Orthoptera and Mantodea assemblages of East Carpathian Mts (Central Europe). Folia faunistica Slovaca, **20** (2): 167-182.
- KRIŠTÍN A., JARČUŠKA B., DORKOVÁ M., KAŃUCH P. 2019. First record of *Pholidoptera transsylvanica* (Orthoptera, Tettigoniidae) in Poland. Entomological News, **128** (4): 377-383.
- KULESSA A.K., KOUBA A., RENAULT D., SOTO I., HAUBROCK P.J. 2023. Assessing non-native invasive Orthoptera in Europe. Research Square. DOI: 10.21203/rs.3.rs-2828952/v2
- LIANA A. 2007. Prostoskrzydłe (Orthoptera). W: W. BOGDANOWICZ E. CHUDZICKA I. PILIPIUK, E. SKIBIŃSKA (red.). Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. Tom 2. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, s. 315-327.
- MOSZYŃSKI A., URBAŃSKI J. 1932. Etude sur la faune des serres de Poznan (Pologne). Bulletin Biologique de la France et de la Belgique, **66** (1): 45-76.
- ODÉ B., BRUIJN Z. 2019. Verrassende vondst van de schildboomsprinkhaan *Cyrtaspis scutata* in Nederland (Orthoptera). Nederlandse faunistische mededelingen, **52**: 17-24.
- SZELIGA-MIERZEJEWSKI W. 1928. Dermaptera et Orthoptera Polonica (Notatka tymczasowa). Rozprawy i Wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich, **10**: 59-65.
- SZULCZEWSKI J. 1926. Materiały do fauny szarańczaków (Orthoptera) Wielkopolski. Polskie Pismo Entomologiczne, **5**: 87-89.
- URBAŃSKI J. 1950a. Fauna cieplarni. Wszechświat, **51**: 103-109.
- URBAŃSKI J. 1950b. Fauna cieplarni (dokończenie). Poznań, maszynopis.
- ŻURAWLEW P., CZEZCZOR S. 2025. Przypadek zawleczenia *Eyprepocnemis plorans* (CHARPENTIER, 1825) (Orthoptera: Acrididae) do Polski. Acta entomologica silesiana, **33** (online 038): 1-3. doi.org/10.5281/zenodo.15804009
- ŻURAWLEW P., KOTENKO D. 2025. Stwierdzenie *Rhacocleis annulata* FIEBER, 1853 (Orthoptera: Tettigoniidae) w Polsce. Acta entomologica silesiana, **33** (online 044): 1-3. doi.org/10.5281/zenodo.16947947
- ŻURAWLEW P., ROZWAŁKA R., BRODACKI M. 2022. Occurrence of the greenhouse camel cricket *Tachycines asynamorus* ADELUNG, 1902 (Orthoptera: Rhaphidophoridae) in Poland. Fragmenta Faunistica, **65** (1): 95-102. DOI 10.3161/00159301FF2022.65.1.095
- ŻURAWLEW P., DESUTTER-GRANDCOLAS L., SZYMAŃSKI P., HERMAN D. B. 2020. New records of exotic crickets in Europe: *Homoeogrillus* species (Orthoptera: Gryllidea: Phalangopsidae). Journal of Orthoptera Research, **29** (2): 121-125. DOI: 10.3897/jor.29.50387
- ŻURAWLEW P., ORZECZOWSKI R., GROBELNY S., BRODACKI M., KUTERA M., RADZIKOWSKI P., CZYŻEWSKI S. 2025. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Polski <https://orthoptera.entomo.pl> [dostęp: 27.12.2025]

Wpłynęło: 30.01.2026
Zaakceptowano: 4.03.2026